

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการบริหารพื้นที่เชิงพาณิชย์กรรมของอาคารในสังกัดหน่วยงานราชการ กรณีศึกษาศูนย์ราชการกรุงเทพมหานครนครถนนแจ้งวัฒนะ” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

1. แนวคิดการบริหารพื้นที่เชิงพาณิชย์กรรม
  - 1) แนวคิดการบริหารงานอาคารสถานที่
  - 2) แนวคิดจิตวิทยาในการพัฒนาสัมพันธภาพกับลูกค้า
  - 3) แนวคิดการบริหารคุณภาพ
  - 4) แนวคิด KAP
  - 5) แนวคิดความหนาแน่นและความแออัด
2. โครงการศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. สรุป

1. แนวคิดการบริหารพื้นที่เชิงพาณิชย์กรรม

1.1 แนวคิดการบริหารงานอาคารสถานที่

การเรียนรู้และคุณลักษณะของมนุษย์นั้นจะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมและประสบการณ์ที่แต่ละคนได้รับรู้มา ประกอบกับการใช้สติปัญญาที่แต่ละคนมีอยู่พิจารณาวิเคราะห์และตัดสินใจเลือกรับเรื่องราวที่ต้องการและกำหนดเป็นคุณลักษณะเฉพาะตนขึ้น ดังนั้นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนก็คือสภาพแวดล้อมทางการเรียน ซึ่งหมายถึง “สภาวะใด ๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ทั้งโดยตรงและทางอ้อมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม” สภาพแวดล้อมที่เป็นรูปธรรม คือ สภาพแวดล้อมทางกาย ได้แก่ สภาพต่าง ๆ ที่มนุษย์จัดทำขึ้นมา เช่น อาคาร สถานที่ ภูมิประเทศ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ สามารถมองเห็นและจับต้องได้ ส่วนสภาพแวดล้อมที่เป็นนามธรรม คือ ระบบคุณค่าที่ยึดถือปฏิบัติเกี่ยวข้องกับกลุ่ม สังคม วัฒนธรรม ความคิด ฯลฯ ทั้งที่เป็นของตนเองและของคนอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับตน ซึ่งเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นและจับต้องไม่ได้ แต่ส่งผลต่อ จิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก และจินตนาการ (กองวิจัย

ทางการศึกษา, กรมวิชาการ, วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และค่านิยมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ความดี และความสุขของผู้เรียน (กรมวิชาการ, 2545, น 12.)

การบริหารอาคารแบบมีอาชีพเข้ามามีบทบาทมากในตลาดอสังหาริมทรัพย์ ปัจจุบัน เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การพัฒนาโครงการนั้น ๆ ประสบผลสำเร็จ ซึ่งหมายถึงผู้ใช้หรือผู้อยู่อาศัยพอใจในขณะที่ทำให้ผลตอบแทนในการลงทุนแก่เจ้าของอาคารสูงสุด ที่ผ่านมานั้นงานด้านบริหารอาคารมักถูกมองข้ามความสำคัญ โครงการส่วนใหญ่บริหารจัดการโดยผู้ประกอบการเอง ซึ่งบริหารด้วยระบบเดิม ๆ คือแบบครอบครัว แต่ในปัจจุบัน เทคโนโลยีและชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยพัฒนาขึ้นมา มาก การบริหารอาคารแบบมีอาชีพเลยได้รับความสำคัญมากขึ้น หน้าที่หลักของบริษัทรับจ้างบริหารอาคารแบบมีอาชีพ คือการช่วยเจ้าของอาคารบริหารอาคารอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการควบคุมค่าใช้จ่ายที่มีประสิทธิภาพด้วย ในขณะเดียวกันก็ให้บริการและอำนวยความสะดวกในทุก ๆ ด้านแก่ผู้ใช้อาคาร ทำให้ผู้อยู่อาศัยมีความมั่นใจในโครงการมากขึ้น เปรียบเสมือนคนกลางที่ทำให้ผู้อยู่อาศัยกับผู้ประกอบการได้ประโยชน์สูงสุดร่วมกัน หน้าที่หลักของบริษัทรับจ้างบริหารอาคารแบบมีอาชีพ คือการช่วยเจ้าของอาคารบริหารอาคารอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการควบคุมค่าใช้จ่ายที่มีประสิทธิภาพด้วย ในขณะเดียวกันก็ให้บริการและอำนวยความสะดวกในทุก ๆ ด้านแก่ผู้ใช้อาคาร ทำให้ผู้อยู่อาศัยมีความมั่นใจในโครงการมากขึ้น เปรียบเสมือนคนกลางที่ทำให้ผู้อยู่อาศัยกับผู้ประกอบการได้ประโยชน์สูงสุดร่วมกัน

วัตถุประสงค์ของการบริหารอาคาร

- 1) เพื่อบำรุงอาคารและรักษาทรัพย์สินภายในให้คงอยู่ในสภาพดี มีอายุการใช้งานยาวนาน
- 2) เพื่อจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดกับเจ้าของอาคารและผู้ใช้อาคาร
- 3) อำนวยความสะดวก ให้บริการโดยคำนึงถึงความพึงพอใจของผู้ใช้อาคารเป็นหลัก

4) สร้างภาพลักษณ์ที่ดีและสร้างมูลค่าเพิ่มให้อาคาร

การบริหารอาคารแบบมีอาชีพครอบคลุมถึง 4 ส่วนหลักคือ

- 1) งานบำรุงรักษา (maintenance management) แบ่งออกเป็นอีก 2 ส่วนหลัก ๆ คือ การบำรุงรักษาสภาพอาคารและทรัพย์สินภายในให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี มีความสวยงามและสะอาดอยู่ตลอดเวลา รวมไปถึงส่วนพื้นที่ภายใน ภายนอกอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวก

ส่วนกลาง ไปจนถึงสภาพแวดล้อมอาคาร และงานบำรุงรักษางานระบบและอุปกรณ์ของอาคาร ระบบน้ำประปา ไฟฟ้า สัญญาณโทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ ฯลฯ

2) งานบริหารการจัดการทั่วไป (general management) ได้แก่ งานควบคุมดูแล การทำงานของบริษัทต่าง ๆ ที่ได้ว่าจ้างเข้ามาในอาคารทั้งหมด เช่น บริษัทรักษาความสะอาด บริษัทรักษาความปลอดภัย บริษัทกำจัดแมลง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีงานประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ข่าวสาร ข้อมูลภายในอาคาร รวมไปถึงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้ารายวันและปัญหาเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3) งานบริหารด้านการเงิน (financial management) หมายถึง การควบคุมด้านการเงิน งบประมาณและระบบการบัญชีของอาคารทั้งหมด

4) งานบริหารด้านบุคลากร (human management) หมายถึง การจัดสรร อบรม และพัฒนาบุคลากรในทีมงาน ให้สามารถบริการผู้ใช้อาคารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของการบริหารอาคารแบบมืออาชีพ

1) การบำรุงรักษาที่ได้มาตรฐาน จะช่วยรักษาสภาพของอาคารให้มีอายุการใช้งานยาวนานทั้งภายใน และภายนอก

2) การบำรุงรักษาที่ไม่มีประสิทธิภาพจะทำให้อาคารชำรุด สึกหรอและอาจรุนแรงจนกระทบถึงระบบเครื่องจักรและโครงสร้างของตัวอาคารได้ ผลสุดท้ายที่กระทบถึงเจ้าของอาคารคือการสูญเสียลูกค้าและชื่อเสียงของตน

3) การบริหารทรัพยากรต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพจะทำให้เกิดค่าใช้จ่ายต่ำที่สุด และได้ผลของการบริหารที่ดีที่สุด ซึ่งจะทำให้ผู้อยู่อาศัยพอใจสูงสุดด้วย

โครงการทุกประเภทจำเป็นต้องมีการบริหารอาคารแบบมืออาชีพ เนื่องจากทุกโครงการมีเป้าหมายที่เหมือนกัน คือ ต้องการให้บริการที่ดีแก่ผู้ใช้อาคาร มีระบบการจัดการที่ดูแล การใช้จ่าย สาธารณูปโภคต่าง ๆ และต้องการให้โครงการนั้นมีอายุการใช้งานยาวนานและมีมูลค่าโครงการเพิ่มขึ้นในที่สุด ตลาดการบริหารอาคารเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วในปี 2533 ที่ตลาดอสังหาริมทรัพย์เริ่มรุ่งเรืองมีเพียงอาคารสำนักงานและคอนโดมิเนียมเท่านั้นที่ให้บริการด้านนี้ โดยมีสัดส่วนพื้นที่ที่ใช้ไม่เกินร้อยละ 3 ของพื้นที่ทั้งหมดในกรุงเทพมหานคร

ปัจจุบันพื้นที่อาคารสำนักงานมีจำนวนรวมประมาณ 6.46 ล้านตารางเมตรจาก 321 โครงการและมีโครงการคอนโดมิเนียมทั้งหมด 417 โครงการ โดยมีสัดส่วนการใช้บริการด้านนี้เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 30 ของพื้นที่รวมทั้งหมด นอกจากนี้ยังขยายขอบเขตไปถึงโครงการอสังหาริมทรัพย์อื่น ๆ ด้วยไม่ว่าจะเป็นโครงการที่พักอาศัยทั้งคอนโดมิเนียม บ้านจัดสรร บ้านพัก

ฯลฯ โครงการอาคารสำนักงาน โครงการศูนย์การค้า สถานศึกษา สถานที่ราชการรัฐวิสาหกิจ ศูนย์ประชุม ศูนย์กีฬา ศูนย์แสดงสินค้า ไปจนถึงโรงงานอุตสาหกรรม

แนวคิดในการบริหารทรัพยากรกายภาพ (facility management) มุ่งเน้นให้บริการให้บริการต่อผู้คนในอาคาร (people) การทำงาน (process) และอาคารสถานที่ (place) ให้สามารถทำงานกันได้อย่างสอดคล้อง เพื่อบรรลุผลสำเร็จขององค์กรตามที่มุ่งหมายไว้

ปฏิสัมพันธ์ของคน งาน และอาคาร การใช้อาคารและความต้องการในอาคารสมัยใหม่ สามารถอธิบายได้โดยอาศัยความสัมพันธ์ของ 3 องค์ประกอบสำคัญ คือ คน งาน และอาคาร

1) คน (people) หมายถึง ผู้ใช้อาคาร ได้แก่ พนักงาน ผู้มาติดต่อธุรกิจ ผู้รับรอง ชาวบ้านข้างเคียง ให้ความพึงพอใจในการมาใช้สถานที่นั้น ๆ และ เกิดผลการทำงานที่มีคุณค่า มีประสิทธิภาพขององค์กร เพื่อความเจริญเติบโตมั่นคงในชีวิตการทำงานของตน

2) งาน (process) หมายถึง กิจกรรม ธุรกิจ หรือธุรกรรม ที่เกิดขึ้นภายในอาคารนั้น ต้องการใช้อาคารปฏิบัติงานทั้งในเวลาและนอกเวลาทำงานปกติ เพื่อให้ได้ผลตามที่กำหนดไว้ อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ยังมีงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพิเศษ และเกี่ยวข้องกับชุมชน ตลอดจนกิจกรรมของภาครัฐและเอกชน

3) อาคาร (place) หมายถึง อาคาร พื้นที่ทำงาน สถานที่และบริเวณสิ่งแวดล้อม และเครื่องใช้สำนักงาน ซึ่งจะต้องมีบรรยากาศสดใส น่าทำงาน สะอาด มีแสงและอุณหภูมิที่พอเหมาะ การใช้งานภายในอาคารมีความสะดวกรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ มีความปลอดภัย มีการบริการที่ดี และมีคุณภาพมาตรฐาน ทั้งนี้ อาคารต้องส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติที่มีต้นทุนในการบริหารงานที่ต่ำที่สุดอีกด้วย

การบริหารและจัดการอาคารสถานที่ ที่เราใช้เป็นสถานที่ทำงานและประกอบกิจกรรมกันอยู่ ไม่ได้เป็นแต่เพียงการดำเนินการเพื่อให้อาคารใช้งานได้และมีสภาพเหมาะสมเท่านั้น แต่เป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อนยุ่งยาก เพราะต้องเกี่ยวพันกับค่าใช้จ่ายจำนวนมากที่เพิ่มสูงขึ้นทุกวัน ผลกระทบที่จะมีต่อมูลค่าของอาคาร ความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้ที่ใช้อาคาร นอกจากนี้ประสิทธิภาพการทำงานและสภาพแวดล้อมของอาคารยังสามารถส่งผลไปถึงประสิทธิภาพการทำงานและการสร้างผลผลิตของหน่วยงานผู้ใช้อาคารได้อีกด้วย

การบริหารจัดการอาคารและส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องที่ดีจะเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การลดปัญหาความชำรุดขัดข้องของระบบประกอบอาคาร ป้องกันความทรุดโทรมของอาคาร ให้อาคารมีต้นทุนค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมคุ้มค่า สร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินรวมทั้งความ

พึงพอใจแก่ผู้ใช้อาคาร อันจะนำมาสู่การสร้างมูลค่าสูงสุดให้แก่อาคารหรือโครงการธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรงกันข้ามหากขาดการบริหารจัดการที่ดีแล้ว อาคารสถานที่จะมีประสิทธิภาพต่ำ ใช้พลังงานเกินกว่าความจำเป็น มีสภาพที่ชำรุดทรุดโทรมไม่ สะดวกและไม่ปลอดภัยต่อผู้ใช้งาน บั่นทอนกำลังใจในการทำงาน ก่อให้เกิดเป็นภาระทางการเงิน และอุปสรรคที่มองไม่เห็นต่อการทำงานและกิจกรรมขององค์กร

ในต่างประเทศการบริหารและจัดการอาคารสถานที่หรือสิ่งที่เป็นกายภาพนี้เป็น เรื่องและงานที่ได้รับความสำคัญอย่างมากในระดับที่เทียบเท่าหรือไม่เป็นรองจากงานบริหารด้าน อื่น เช่น งานบริหารทรัพยากรมนุษย์ HRM งานบริหารด้านการเงิน ฯลฯ ทั้งไม่ได้เป็นงานของช่าง (ประจำอาคาร) หรือนักการภารโรง หรือเจ้าหน้าที่ธุรการทั่วไปในระดับปฏิบัติการที่จะเป็นผู้ดูแล แต่เป็นงานที่ต้องมีผู้รับผิดชอบในระดับบริหารจัดการที่มักเรียกว่า facility manager/director ทำ หน้าที่ตั้งแต่วางแผนทาง กำหนดนโยบาย เรื่อยไปจนถึงจัดการงานด้านอาคารสถานที่ที่มีการ ดำเนินการเป็นกิจวัตรทุกวัน เพื่อให้อาคารสถานที่ทำงานสนองตอบรับกับธุรกิจองค์กรที่ไม่ว่าจะ เป็นอะไรและสนับสนุนแผนการทางธุรกิจไม่ให้เกิดการติดขัดที่อาจเกิดขึ้นจากการขาดพื้นที่ทำงาน หรือการขาดเทคโนโลยีและระบบสำนักงานที่เหมาะสม

แนวทางปฏิบัติและวิทยาการที่ว่าด้วยการบริหารจัดการ สิ่งที่เป็นกายภาพ/ ทรัพยากรกายภาพ อย่างรอบด้านและทุกมิติ โดยมุ่งเน้นให้มีการใช้และบริหารจัดการอาคาร สถานที่ ระบบประกอบอาคาร สถานที่ พื้นที่ และการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องอย่างเกิดประโยชน์และ ผลตอบแทนสูงสุดแทนแก่องค์กร ในฐานะที่เป็นทรัพยากรสำคัญหรือที่เรียกในขณะนี้ว่า “ทรัพยากร กายภาพ” ตามเป้าหมายและแผนการขององค์กร และวัดประโยชน์ได้โดยใช้ตัวชี้วัดทางธุรกิจ เรียกว่า facility management (FM) หรือการบริหารทรัพยากรกายภาพ จึงเป็นแนวการปฏิบัติที่มุ่ง ให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล การสร้างผลผลิตขององค์กร จากการครอบครองและการใช้ ทรัพยากรกายภาพที่มีประสิทธิภาพไม่ใช่แต่เพียงการดำเนินการหรือจัดการให้อาคารและระบบ ประกอบอาคารมีสภาพสามารถใช้งานได้เท่านั้น

อาจกล่าวได้ว่าการปฏิบัติการบริหารทรัพยากรกายภาพ ตามแนวคิดข้างต้นนี้มี จุดเริ่มต้นจากประเทศสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1980 โดยมีเหตุปัจจัยมาจากการที่ บรรษัทขนาดใหญ่ตระหนักว่าค่าใช้จ่ายจากการครอบครองและการใช้อาคารและพื้นที่อาคารเป็น ต้นทุนสำคัญของการผลิต รองจากค่าใช้จ่ายหมวดเงินเดือนและสวัสดิการพนักงาน เพื่อเพิ่ม ความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจบรรษัทเหล่านี้จึงต้องมีการบริหารจัดการการครอบครองและ การใช้อาคารและพื้นที่อาคารอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดต้นทุน อันเป็นที่มาของการบริหาร

ทรัพยากรกายภาพ ในรูปแบบใหม่ ที่มุ่งเน้นการสร้างประโยชน์และมูลค่าจากการครอบครอง อาคารสถานที่ ต่างจากเดิมที่เป็นเรื่องของการปฏิบัติงานด้านเทคนิควิศวกรรมอาคารเป็นหลัก เท่านั้น ในช่วงทศวรรษที่ 1990 แนวคิดและแนวทางการปฏิบัติ FM ได้ขยายตัวและเป็นที่ยอมรับว่ามีประโยชน์ในประเทศสหราชอาณาจักร รวมทั้งหลายประเทศในทวีปยุโรป ในปัจจุบัน FM กลายเป็นการปฏิบัติที่รู้จักยอมรับกันโดยทั่วไปในประเทศออสเตรเลีย ญี่ปุ่น ฮังการี และอีกหลายประเทศทั่วโลก

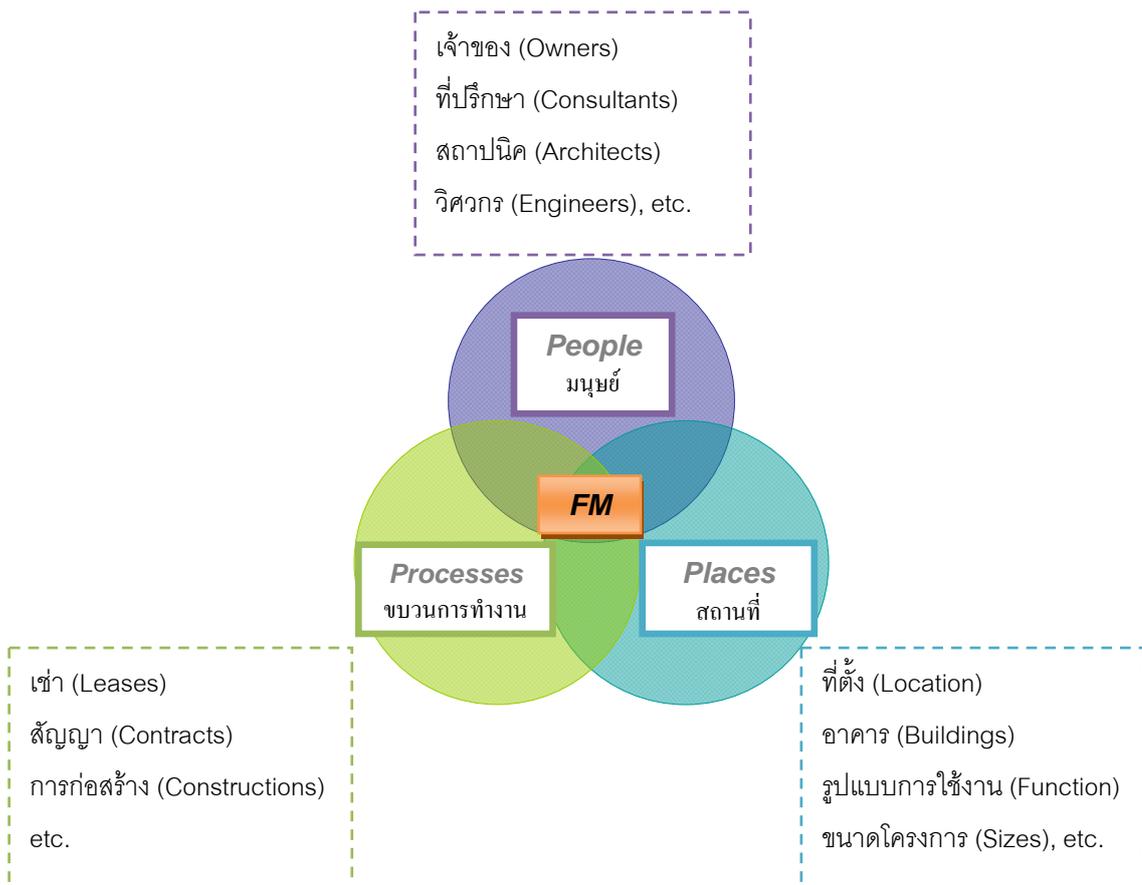
ในประเทศไทย เรื่องการใช้อาคารให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีค่าใช้จ่ายต่ำ มีการใช้พลังงานน้อย และมีความปลอดภัยแก่ผู้ที่อยู่ภายใน เริ่มเป็นเรื่องที่ได้รับการให้ความสำคัญขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะในองค์กรหน่วยงานที่มีการปฏิบัติและธรรมาภิบาลที่ดี และหลายองค์กรที่กำลังประสบปัญหาจากอาคารที่มีสภาพไม่พร้อมใช้งานและมีค่าใช้จ่ายสูง ดังนั้นการประยุกต์แนวทางปฏิบัติและระบบการบริหารทรัพยากรกายภาพ อย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นปัจจัยที่จะช่วยเสริมให้องค์กรมีความสามารถในการแข่งขันที่มากขึ้น จากกรณีสถานที่ทำงานที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้การทำงานดีขึ้นและต้นทุนค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม แต่ทั้งนี้การบริหารและจัดการทรัพยากรกายภาพจำเป็นต้องดำเนินการอย่างมีความรู้ ผู้ปฏิบัติงานที่มีความเป็นมืออาชีพที่เป็นนักบริหารมากกว่าการเป็นนักเทคนิค ทั้งนี้ในประเทศไทยมีการกล่าวถึง การศึกษา และการปฏิบัติ การบริหารทรัพยากรกายภาพ มาร่วม 10 ปีแล้ว ปัจจุบันมีหลายสถาบันการศึกษาจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อผลิตบุคลากรทางด้านนี้เป็นการเฉพาะ ในขณะที่เดียวกันการปฏิบัติงานด้านนี้ก็มีการพัฒนามากขึ้นเป็นลำดับ เห็นได้จากการเริ่มมีบริษัทผู้ให้บริการเฉพาะด้านนี้แล้วบ้าง แม้จะยังมีจำนวนไม่มากนักก็ตาม (เสริชย์ โชติพานิช, 2548)

เมื่อพิจารณาความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคมยุคใหม่ที่มีแนวโน้มที่เป็นไปได้ อย่างยิ่งว่าจะต้องอยู่อย่างเข้าใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ซึ่งต้องประกอบไปด้วยความสมบูรณ์ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม การบริหารจัดการทรัพยากรและสภาพแวดล้อมในอาคาร (facility and environment management) ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาภายใต้วิกฤตการณ์เศรษฐกิจของโลกที่ตระหนักถึงมูลค่าและความซับซ้อนของอาคาร/สิ่งก่อสร้าง เป็นการบริหารจัดการเชิงบูรณาการในสังคมยุคใหม่ภายใต้หลักการของการสร้างยุทธศาสตร์หรือวางแผนยุทธศาสตร์ คำนี้ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญ เพื่อตอบรับกับโลกที่แปรเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว คือเป็นการจัดการสภาพแวดล้อมอาคารที่ต้องคำนึงถึงมนุษย์ สภาพแวดล้อม/สถานที่ และกระบวนการทำงาน โดยเป็นการจัดการเชิงบูรณาการที่สัมพันธ์กับทฤษฎีและแนวคิดทางสถาปัตยกรรม วิศวกรรม การเงิน และการบัญชี การบริหารจัดการ และพฤติกรรมมนุษย์ซึ่งทฤษฎีและแนวคิดเหล่านี้มีพัฒนาการทั้ง

ทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติมาเป็นเวลานาน โดยที่การบริหารจัดการทรัพย์สินอาคารนั้น ได้มีพัฒนาการอยู่บนรากฐานของการพัฒนาทฤษฎีและแนวคิดดังกล่าว เพื่อสร้างสรรค์ทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติงานใหม่ขึ้นมาดังแสดงในรูป 1 กล่าวคือ การบริหารจัดการทรัพย์สินอาคารนั้นเป็นการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างงานที่ทำ (what) และสถานที่ทำงาน (where) ดังนั้น การประกอบอาชีพและการศึกษาการบริหารจัดการทรัพย์สินอาคารจึงเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายด้าน เช่น ทรัพย์สินมนุษย์ งานสถาปัตยกรรมงานวิศวกรรมศาสตร์ และการตกแต่งภายใน ทำให้สามารถแยกออกมาเป็นขั้นตอนที่สัมพันธ์กันคือ การวางแผน (planning) การดูแลรักษา (maintenance) การจัดหาเป็นอยู่ที่ดีของผู้ใช้อาคาร

แผนภูมิที่ 2.1

แผนภาพแสดงองค์ประกอบของการบริหารจัดการทรัพย์สินอาคาร

ที่มา: http://www.mb.utwente.nl/ompl/chairs/utips/knowledgebank/Theses/facility_management_a_purchasi.pdf

แผนภาพภายใต้ความสัมพันธ์ของ 3 องค์ประกอบในรูป 1 สถาบันการบริหาร ทรัพยากรกายภาพ “facilities management institute (FMI)” เป็นหน่วยงานที่ได้คิดค้นขึ้นมา สถาบันการบริหารทรัพยากรกายภาพ นั้นได้ถูกก่อตั้งขึ้นมาในช่วงปลายทศวรรษ 1970 และต่อมา สถาบันการบริหารทรัพยากรกายภาพ ก็ได้ก่อตั้งองค์กระบวนานาชาติเพื่อการบริหารจัดการ ทรัพยากรอาคาร คือ “international facilities management association (IFMA)” จากแผนภาพ จะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการทรัพยากรอาคาร เสนอมุมมองต่ออาคาร/สิ่งก่อสร้างในลักษณะ สินทรัพย์ (asset) เป็น “ศูนย์กำไร (profit center)” มากกว่าเป็น “ศูนย์ต้นทุน (cost center)” โดย พิจารณาปัจจัยของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (physical work environment) ที่มีต่อ ประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน (performance) และผลิตผล (productivity) ขององค์กร ซึ่งจาก แผนภาพจะเห็น ได้ว่า การบริหารจัดการทรัพยากรอาคาร ไม่ใช่เป็นการบริหารจัดการเพื่อการลด ค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานของโครงการและการบริหารจัดการงานระบบอาคารเพียงอย่างเดียว เท่านั้น แต่เป็นการจัดการที่ตั้งอยู่บนการกำหนดกลยุทธ์เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้พื้นที่ และสินทรัพย์ (asset) ให้มีความสัมพันธ์กับกระบวนการทำงานขององค์กรและมนุษย์ ซึ่งลักษณะ ของปัจจัยหลักทั้ง 3 คือ มนุษย์ กระบวนการทำงาน และสภาพแวดล้อมการทำงานนั้นจะมี “ลักษณะ” และ “รูปแบบ” ที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของโครงการ

ผู้บริหารจัดการทรัพยากรอาคารนั้น เป็นผู้บริหารจัดการความซับซ้อนอันเกิดขึ้น ในกระบวนการทำงานขององค์กร เช่นเดียวกับผู้บริหารจัดการโครงการทั่วไปแต่ผู้บริหารจัดการ ทรัพยากรอาคารยังมีเงื่อนไขสำคัญของความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์/พนักงานในอาคารนั้น ๆ ในการ บริหารจัดการด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับแนวทางการทำงานในอนาคตที่ได้กล่าวมาแล้วความ ชัดแย้งหรือลักษณะที่สวนทางกันระหว่างเป้าหมายขององค์กรและสภาพการทำงาน ไม่ว่าจะเป็น ความขัดแย้งระหว่างภาพลักษณ์ขององค์กร (image) ที่ต้องการความมั่นคงและความไม่วุ่นวายอัน เนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมการทำงานในแต่ละช่วงเวลาการทำงานกับความ ต้องการการทำงานเป็นทีมโดยใช้ระบบสารสนเทศในการสื่อสาร (virtual team) ความขัดแย้ง ระหว่างความต้องการของมนุษย์กับความต้องการทางด้านเทคโนโลยีอาคาร หรือค่าใช้จ่ายที่ เกิดขึ้นในการปรับเปลี่ยนพื้นที่ทำงาน เหล่านี้ทำให้เกิดความท้าทายในการทำงานของหลายอาชีพ รวมทั้งผู้บริหารจัดการทรัพยากรอาคารด้วย เห็นได้ว่ากระแสของโครงสร้างการทำงานขององค์กร ในปัจจุบันนั้น มีแนวโน้มที่จะเป็นโครงสร้างองค์กรแนวราบมากขึ้น โดยมีจำนวนผู้จัดการ ระดับกลางลดลง พนักงานส่วนมากมีหน้าที่รับผิดชอบและอำนาจในการตัดสินใจที่เพิ่มมากขึ้น โดยพนักงานแต่ละคนนั้นจะมีความชำนาญและประสิทธิภาพที่สูงขึ้น ในขณะที่ต้องรองรับลูกค้า

เพิ่มมากขึ้น ด้วยลักษณะเหล่านี้ ทำให้การประกอบอาชีพมีความซับซ้อนมากขึ้นและงานจะถูกกระจายออกเป็นส่วนย่อย ๆ มีความจำเจลดลง มีความหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น ผลที่ตามมาคือ การเร่งพัฒนาตัวบุคลากรเพื่อให้มีความสามารถ ความเชี่ยวชาญใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา ด้วยการเปลี่ยนแปลงบริบทต่าง ๆ ที่รวดเร็วและการพยายามหาทางเลือกให้กับสถานที่/สำนักงาน ในปัจจุบัน เหล่านี้ล้วนท้าทายแนวทางการประกอบวิชาชีพการบริหารจัดการทรัพยากรอาคารในอนาคตอันใกล้ ดังนั้น การพยายามหาทางเลือกของสภาพแวดล้อมการทำงานนี้คงไม่เพียงเป็นการแสวงหาเทคโนโลยีสมัยใหม่ การออกแบบเฟอร์นิเจอร์หรืออุปกรณ์สำนักงาน หรือการออกแบบอาคาร/สถานที่ เท่านั้น แต่จะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่รากฐานของจิตใจและทัศนคติของมนุษย์ที่มีต่อแนวทางการทำงานเป็นการเปลี่ยนแปลงต่อ “ความเชื่อ” “สมรรถนะ” และ “คุณค่า” ที่มีต่อการทำงานด้วยสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ทั้งผู้บริหารจัดการและพนักงาน/ลูกจ้างมีความจำเป็นในการปรับฐานความเข้าใจในเรื่องความรับผิดชอบ โดยที่ผู้บริหารหรือองค์กรมีหน้าที่ในการจัดการทั้งเรื่องสถานที่ทำงาน/พื้นที่ทำงานและเทคโนโลยีเพื่อสนองต่อความต้องการของการประกอบธุรกิจ และดึงดูดความสนใจรวมทั้งรักษาพนักงาน/ลูกจ้างขององค์กรไว้ได้ โดยพนักงาน / ลูกจ้าง สามารถทำงานได้อย่างมีอิสระ ส่วนพนักงาน/ลูกจ้าง นั้น จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่อ “สมรรถนะ” ในการทำงานและเรียนรู้ที่จะสร้างสรรค์ทางเลือกของสภาพแวดล้อมการทำงานที่ตนเองต้องการให้เหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ในการทำงาน (วิจิตรบุษบา มารมย์, 2545)

สรุปแนวคิดการบริหารงานอาคารสถานที่ ประกอบไปด้วย 3 ส่วน หลักได้แก่

- 1) คน หมายถึง ผู้ใช้อาคาร และทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาคารให้ความพึงพอใจในการมาใช้สถานที่นั้น ๆ และเกิดผลการทำงานที่มีคุณค่า มีประสิทธิภาพขององค์กร
- 2) งาน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในอาคารนั้น ต้องการใช้อาคารปฏิบัติงานทั้งในเวลาและนอกเวลาทำงานปกติ เพื่อให้ได้ผลตามที่กำหนดไว้อย่างถูกต้อง
- 3) อาคาร หมายถึง อาคาร พื้นที่ทำงาน สถานที่และบริเวณสิ่งแวดล้อม และเครื่องใช้สำนักงาน ซึ่งจะต้องมีบรรยากาศน่าทำงาน การใช้งานภายในอาคารมีความสะดวกรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ มีความปลอดภัย มีการบริการที่ดี

ผู้บริหารอาคารสถานที่ที่มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจในแนวคิดดังกล่าว เพื่อที่จะนำไปใช้ในการบริหารอาคารสถานที่ ที่อยู่ในการควบคุมดูแล และสิ่งที่สำคัญยิ่งไปกว่ามูลค่าทางการเงินที่แต่ละอาคารจะลดลงแล้ว แนวคิดนี้ยังมีส่วนช่วยเพิ่มมูลค่าของอาคารอีกทางหนึ่งรวมไปถึงเป็นภาพลักษณ์ที่ดีของอาคารที่ผู้นั้นไปได้ใช้ประโยชน์และพบเห็นด้วย

1.2 แนวคิดจิตวิทยาในการพัฒนาสัมพันธภาพกับลูกค้า

การพัฒนาสัมพันธภาพกับลูกค้าหมายถึงการเรียนรู้ความต้องการและพฤติกรรมของลูกค้าในทุกด้านจากการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า เพื่อให้สามารถทราบข้อมูลของลูกค้า และนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ในการพัฒนาสินค้าและการบริการให้เหมาะสมกับลูกค้าแต่ละราย หรือแต่ละกลุ่มเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ตามคาดหวัง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์อันยั่งยืน และเกิดความจงรักภักดีในหมู่ลูกค้า ก่อให้เกิดผลกำไรในระยะยาวแก่ธุรกิจ (พรพรรณรายทรัพย์ะประภา, 2548 น. 245-248)

ปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการพัฒนาสัมพันธภาพกับลูกค้า คือความพึงพอใจของลูกค้า(customer satisfaction) ซึ่งหมายถึงระดับความรู้สึกของลูกค้าที่เกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างผลประโยชน์จากคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ หรือจากการทำงานของผลิตภัณฑ์ กับการคาดหวังของลูกค้า (กฤษณสิทธิ์ รื่นรมย์และคณะ, 2547 น. 98) ลูกค้าจะทำการประเมินคุณค่าที่ได้รับจากการซื้อสินค้า และการได้รับบริการต่าง ๆ เมื่อเทียบกับต้นทุนที่เขาต้องจ่ายไปถ้าเขามีความพึงพอใจ เขาย่อมต้องการที่จะสานต่อความสัมพันธ์กับบริษัทต่อไป โดยไม่เปลี่ยนใจไปใช้สินค้าหรือบริการอื่น

เนื่องจากการบริหารพื้นที่เช่า เป็นงานบริหารที่จะต้องติดต่อสื่อสารกับคนเป็นจำนวนมาก สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือ การสื่อสารกับลูกค้าให้เกิดความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งหมายรวมถึง การให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ถูกต้อง เหมาะสม กับลูกค้าแต่ละราย หรือการตอบข้อซักถามในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างตรงประเด็น และเป็นประโยชน์ต่อลูกค้าต่อการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อันเป็นผลให้ลูกค้าได้รับประโยชน์จากการบริการนั้น ๆ จนเกิดความพอใจในสินค้าและบริการ และเกิดความประทับใจในที่สุด การปฏิบัติงานเพื่อบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้จำเป็นต้องอาศัยจิตวิทยาในการบริการ และอาศัยหลักการ ดังต่อไปนี้

จิตวิทยาในการพัฒนาสัมพันธภาพกับลูกค้า

1) สนใจลูกค้าอย่างแท้จริง หากต้องการให้ลูกค้ามีความสนใจในสินค้าและบริการ สิ่งแรกที่ควรตระหนักและนำไปปฏิบัติเป็นกิจวัตร คือ ควรให้ความสนใจต่อลูกค้าก่อนอย่างจริงจัง เช่น สนใจในธุรกิจของลูกค้า ควรศึกษาหาข้อมูล ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับธุรกิจของลูกค้าซึ่งย่อมจะรู้สึกประทับใจและชื่นชมเกี่ยวกับ ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจ ย่อมพร้อมที่จะเป็นมิตรและยอมรับ

2) จำชื่อลูกค้าให้ได้ เดล คาร์เนลกี (dale carnegie) กล่าวว่า “เสียงที่ไพเราะที่สุดและสำคัญที่สุดในภาษาของคนชาติใดก็ตามก็คือเสียงที่เป็นชื่อของเขาเอง” การจำชื่อลูกค้า

ได้อย่างถูกต้อง แสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่ที่มีให้ลูกค้า ซึ่งถือว่าเป็นความประทับใจอีกข้อหนึ่งของการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับลูกค้า

3) ให้ความสำคัญต่อลูกค้า และแสดงออกอย่างจริงจัง การทำให้ลูกค้ารู้สึกว่ามี ให้ความสำคัญ สามารถแสดงออกในลักษณะของการให้เกียรติลูกค้า รับฟังลูกค้า ส่งเสริมให้ลูกค้าได้ พูดเกี่ยวกับตัวเขา สนทนากับลูกค้าในเรื่องที่ลูกค้าสนใจหรือมีความรู้

4) ถ่ายทอดความรู้ที่ทันสมัยให้แก่ลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ ความพยายามแสวงหา ความรู้เพื่อพัฒนาตนเองโดยเฉพาะความรู้ที่เกี่ยวกับหน้าที่การงาน และสามารถถ่ายทอดความรู้ ที่มีอยู่ให้กับลูกค้าอย่างเต็มที่ เพื่อสนับสนุนให้เกิดประโยชน์กับธุรกิจของลูกค้า ลูกค้าย่อมจะรู้สึก ประทับใจในความมีน้ำใจ และนำไปสู่การพัฒนาสัมพันธภาพที่ดีกับลูกค้าอย่างยั่งยืนต่อไป

การพัฒนาสัมพันธภาพกับลูกค้า เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการตลาดยุค ใหม่ เนื่องจากธุรกิจต่าง ๆ มีการแข่งขันสูงมาก และการรักษาลูกค้าเดิมที่มีอยู่แล้วจะประหยัดกว่า การสร้างลูกค้าใหม่ถึง 5 เท่าซึ่งสามารถกระทำได้ด้วยการสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้าที่มาใช้ บริการเกิดความประทับใจให้มากที่สุด (อุรัสสา ตระการวุฒิกโกศล, 2549 น.17-18)

สรุปแนวคิดจิตวิทยาในการพัฒนาสัมพันธภาพกับลูกค้า

เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง และในปัจจุบันมีการแข่งขันทางการตลาด กันมาก ดังนั้นผู้ที่ดูแลลูกค้าจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจแนวคิดจิตวิทยาในการพัฒนา สัมพันธภาพกับลูกค้า เพื่อที่จะพัฒนาศักยภาพของผู้ดูแลลูกค้าและตัวลูกค้าเอง ผลที่ได้คือความ ประทับใจทำให้เป็นแรงดึงดูดให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการอีก และแสดงถึงการใส่ใจในทุกรายละเอียด ของลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการด้วย ทำให้ส่งผลดีต่อบุคคลผู้ดูแลลูกค้าเองแล้วยังส่งผลต่อภาพลักษณ์ ของโครงการอีกด้วย

1.3 การบริหารคุณภาพ คือ การตั้งเป้าหมายในเรื่องคุณภาพ

เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ลูกค้าเมื่อพูดถึงคำว่า คุณภาพ ขอให้ความหมายของ คำว่าคุณภาพคือ คุณภาพมาจากภาษาละตินว่า Qualitas หรือ Qualis ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญด้าน คุณภาพหลายท่านให้คำนิยาม ไว้หลากหลายมุมมอง โดยนำวัฏจักรเดมมิง (Deming's cycle) เป็นกระบวนการดำเนินงานศึกษาคุณภาพการบริหารงานอาคารสถานที่

แนวคิดการบริหารคุณภาพ ผู้เชี่ยวชาญด้านคุณภาพหลายท่านได้ให้คำนิยาม และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพไว้หลากหลายมุมมอง ดังนี้ โคสเทลโล (Robert Costello) กล่าวว่า TQM (Total Quality Management) คือ แนวคิดที่ต้องการภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม

อย่างต่อเนื่องของผู้บริหารระดับสูง ในกิจกรรมทั้งหลายในกระบวนการ องค์กรที่นำแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพ มาใช้ได้อย่างสัมฤทธิ์ผลนั้นจะสังเกตเห็นได้จากการมีพนักงาน ที่ได้รับการฝึกและกระตุ้นให้มีสำนึกด้านคุณภาพ สภาพแวดล้อมการทำงานที่สร้างสรรค์ มีความคิดริเริ่ม มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันและทุกคนทุ่มเทให้แก่การแสวงหาคุณภาพที่ดีกว่า เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือ ผลลัพธ์และบริการที่น่าพอใจนิยามของ

Deming (2006) ให้ความหมายคำว่า คุณภาพนั้นขึ้นอยู่กับคุณค่าและเกณฑ์ผู้บริโภค (ลูกค้า) ที่กำหนดขึ้นไม่ใช่ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการเป็นผู้กำหนดขึ้นสินค้า แม้ว่าเจตเจตใจอย่างไร ถ้าไม่ตรงกับการใช้งานหรือไม่เป็นไปตามความต้องการและไม่สร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า สินค้านั้นก็ไม่สามารถจำหน่ายได้ ดังนั้นผลผลิตและการให้บริการ ต้องทำการ ประเมินถึงความต้องการของผู้ใช้ก่อนและหลังจากบริการต้องติดตาม ประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากคุณค่าและเกณฑ์ของลูกค้าจะเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

Crosby (1995) นิยามคุณภาพว่า หมายถึง “Quality is conformance to requirement” มีความหมายดังนี้

1. ตรงกับความหมายและเป็นไปตามข้อกำหนดของลูกค้า
2. เป็นการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ใช่การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
3. ต้องมีคุณค่าและมีราคาในตัวเอง
4. คุณภาพต้องฟรี ไม่มีค่าใช้จ่ายหรือไม่เพิ่มค่าใช้จ่ายให้แก่ลูกค้า
5. ต้องไม่มีข้อบกพร่องหรือข้อบกพร่องต้องเป็นศูนย์
6. ต้องทำให้ถูกต้องตั้งแต่ต้นและจะไม่เกิดปัญหาขึ้นภายหลัง

Arman (1999) กล่าวว่า TQM เป็นระบบอันทรงประสิทธิภาพที่รวบรวมความพยายามของกลุ่มต่าง ในองค์กรเพื่อบูรณาการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพธำรงรักษาคุณภาพและปรับปรุงคุณภาพ เพื่อทำให้การผลิตและการบริการเกิดความประหยัดมากที่สุดในการผลิตและบริการโดยยังคงรักษาระดับความพึงพอใจของลูกค้าอย่างครบถ้วน

Kaoru Ishikawa (2002) หรือที่รู้จักกันในนามบิดาแห่งกลุ่มงานคุณภาพ หรือ QC (Quality Circles) เป็นผู้คิดค้นเครื่องมือในการแก้ปัญหาและการทำกิจกรรมคุณภาพ QC โดย ดร.อิชิคาวากล่าวถึงความสำเร็จของ TQC ขึ้นอยู่กับ 7 ปัจจัย ได้แก่ (การบริหารคุณภาพ (Quality Control : QC)

1. การบริหารทั่วทั้งองค์กรหรือ CWTQC (Company-wide Quality Control) แบบมีส่วนร่วมของทุกคนในองค์กร

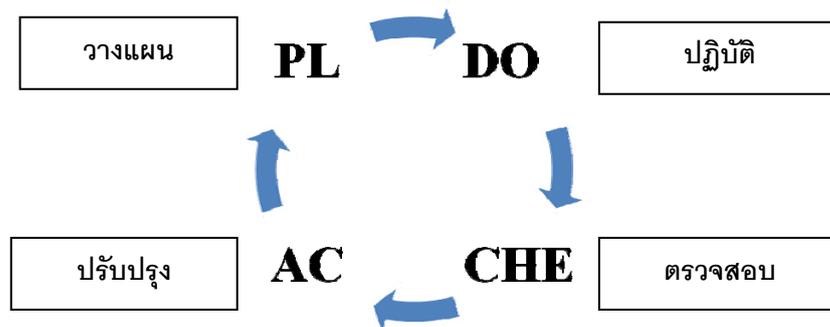
2. การให้การศึกษาและการฝึกอบรมในทุกๆ ด้านของคุณภาพรวม โดยกำหนดให้พนักงานแต่ละคนได้รับการฝึกอบรมประมาณ 30 วันต่อปี
3. ใช้กลุ่มคุณภาพ QC เพื่อการปรับสร้างมาตรฐานและข้อกำหนด
4. มีการตรวจติดตามคุณภาพโดยผู้บริหารระดับสูง 2 ครั้ง / ปี
5. ใช้วิธีการทางสถิติในการทำงานและเป็นการป้องกันปัญหา
6. สนับสนุนการใช้ QC ทั่วทั้งประเทศ
7. ปฏิรูปความคิดและทัศนคติของผู้บริหารและพนักงานเอาใจใส่ต่อกันและกันตลอดจนการเอาใจใส่ต่อลูกค้า

วัฏจักรเดมมิ่ง (วงจร PDCA)

วงจร PDCA เป็นที่พัฒนามาจากวงจรที่คิดค้นโดย วอเทอร์ ชิวฮาร์ด (Walter Shewhart) ผู้บุกเบิกใช้สถิติสำหรับแวดวงอุตสาหกรรม และต่อมาวงจรนี้เริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้นเมื่อ (E.W. Deming) ปรมาจารย์ด้านการบริหารคุณภาพให้เป็นเครื่องมือสำหรับปรับปรุงกระบวนการทำงาน โดยพัฒนาจนเป็นที่รู้จักกันอีกชื่อหนึ่งว่า “วงจรเดมมิ่ง” เป็นวงจรบริหารจัดการที่ต้องดำเนินการให้ครบวงจร 4 ขั้นตอน ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2.2

การปรับปรุงแบบไม่หยุดยั้ง (Never – ending Improvement) หรือ KAIZEN

ที่มา: อารีวรรณ อ่วมตานี (2546).

วัฏจักรเดมมิ่ง หรือวงจร PDCA (plan - do - check - act) เป็นกิจกรรมพื้นฐานในการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ วางแผน-ปฏิบัติ-ตรวจสอบ-ปรับปรุงการดำเนินกิจกรรม PDCA อย่างเป็นระบบให้ครบวงจรอย่างต่อเนื่องหมุนเวียนไปเรื่อยๆ ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเพิ่มขึ้นโดยตลอด

วงจร PDCA พัฒนาขึ้นโดย ชิวฮาร์ ต่อมา ดร.เอ็ดเวิร์ด ดับเบิลยู เดมมิ่ง ได้นำมาเผยแพร่จนเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ขั้นตอนแต่ละขั้นของวงจร PDCA มีรายละเอียด ดังนี้

1) วางแผน (plan) หมายความว่ารวมถึงการกำหนดเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานวิธีการและขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายในการวางแผนต้องทำความเข้าใจกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์ให้ชัดเจน เป้าหมายที่กำหนดต้องเป็นไปตามนโยบาย วิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กรเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั่วทั้งองค์กร การวางแผนในบางด้านอาจจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานของวิธีการทำงานหรือเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ ไปพร้อมกันด้วยข้อกำหนดที่เป็นมาตรฐานนี้จะช่วยให้การวางแผนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะใช้เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบได้ว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานที่ได้ระบุไว้ในแผนหรือไม่

2 ปฏิบัติ (do) หมายถึง การปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งก่อนที่จะปฏิบัติงานใด ๆ จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลและเงื่อนไขต่าง ๆ ของสภาพงานที่เกี่ยวข้องเสียก่อนในกรณีที่เป็นงานประจำที่เคยปฏิบัติหรือเป็นงานเล็กอาจใช้วิธีการเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง แต่ถ้าเป็นงานใหม่หรืองานใหญ่ที่ต้องใช้บุคลากรจำนวนมาก อาจต้องจัดให้มีการฝึกอบรมก่อนที่จะปฏิบัติจริง การปฏิบัติต้องดำเนินการไปตามแผน วิธีการ และขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ และต้องเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานไว้ด้วย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป

3) ตรวจสอบ (check) เป็นกิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อประเมินผลว่ามีการปฏิบัติงานตามแผนหรือไม่มีปัญหาเกิดขึ้นในระหว่างการทำงานหรือไม่ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญ เนื่องจากในการดำเนินงานใด ๆ มักจะเกิดปัญหาแทรกซ้อนทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนอยู่เสมอ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของการทำงาน การติดตามการตรวจสอบและการประเมินปัญหาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องกระทำควบคู่ไปกับการดำเนินงาน เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพของการดำเนินงานต่อไปในการตรวจสอบและการประเมินการทำงาน จะต้องตรวจสอบด้วยการปฏิบัตินั้นเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของงาน

4) การปรับปรุง (act) เป็นกิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากได้ทำการตรวจสอบแล้ว การปรับปรุงอาจเป็นการแก้ไขแบบเร่งด่วนเฉพาะหน้า หรือการค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำรอยเดิม การปรับปรุงอาจนำไปสู่การกำหนด

มาตรฐานของวิธีการทำงานที่ต่างจากเดิมเมื่อมีการดำเนินงานตามวงจร PDCA ในรอบใหม่ข้อมูลที่ได้จากการปรับปรุงจะช่วยให้การวางแผนมีความสมบูรณ์และมีคุณภาพเพิ่มขึ้นได้ด้วย

การบริหารงานในระดับต่าง ๆ ทุกระดับตั้งแต่เล็กที่สุดคือการปฏิบัติงานประจำวันของบุคคลหนึ่ง จนถึงโครงการในระดับใหญ่ที่ต้องใช้กำลังคนและเงินงบประมาณจำนวนมากย่อมมีกิจกรรม PDCA เกิดขึ้นเสมอ โดยมีการดำเนินกิจกรรมมีครบวงจรบ้าง ไม่ครบวงจรบ้างแตกต่างกันตามลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ในแต่ละองค์กรจะมีวงจร PDCA อยู่หลาย ๆ วงจร วงใหญ่สุด คือ วงที่มีวิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปรากฏเป็นจริงได้จะต้องปฏิบัติ (P) แผนงานวงใหญ่สุดนี้อาจครอบคลุมระยะเวลาต่อเนื่องกันหลายปีจึงจะบรรลุผล การจะผลักดันให้วิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปรากฏเป็นจริง ได้จะต้องปฏิบัติ โดยนำแผนยุทธศาสตร์มากำหนดเป็นแผนการปฏิบัติงานประจำปีของหน่วยงานต่าง ๆ ขององค์กรแผนการปฏิบัติงานประจำปีจะก่อให้เกิดวงจร PDCA ของหน่วยงานขึ้นใหม่ หากหน่วยงานมีขนาดใหญ่มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ก็จะต้องแบ่งกระจายความรับผิดชอบไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้เกิดวงจร PDCA เพิ่มขึ้นอีกหลาย ๆ วงโดยมีความเชื่อมโยงและซ้อนกันอยู่ การปฏิบัติงานของหน่วยงานทั้งหมดจะรวมกันเป็น (D) ขององค์กรนั้น ซึ่งองค์กรจะต้องทำการติดตามตรวจสอบ (C) และแก้ไขปรับปรุงจุดที่เป็นปัญหาหรืออาจต้องปรับแผนใหม่ในแต่ละปี (A) เพื่อให้วิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวนั้นปรากฏเป็นจริงและทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์รวมขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ (ประยุทธ์ นาคศิลป์, 2548 น. 15)

สรุปแนวความคิดการบริหารคุณภาพได้ดังนี้

เป็นการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคลในแต่ละสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไปซึ่งมีผลต่อผลงานที่เกิดขึ้นหลังจากปฏิบัติงานไปแล้ว ซึ่งการบริหารคุณภาพจำเป็นจะต้องส่งผลในทางบวกต่อองค์กรโดยผู้ที่กำหนดเชิงนโยบายมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะเข้าใจในแนวความคิดการบริหารเชิงคุณภาพอย่างยิ่ง เพื่อที่จะสามารถกำหนดนโยบายให้ผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร โดยที่ผู้ที่กำหนดเชิงนโยบาย มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคอยตรวจสอบความถูกต้องของผู้ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

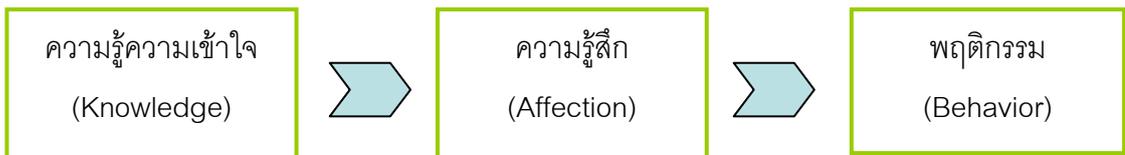
1.4 แนวคิด KAP

เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัว ความรู้ ความเข้าใจ (knowledge) ความรู้สึกหรือทัศนคติ (affection or attitude) และพฤติกรรม (practice or behavior) ของผู้รับ

สาร เมื่อทัศนคติเปลี่ยนแปลงแล้ว ก็จะมีการยอมรับและปฏิบัติ ดังนั้น การกระทำให้เกิดการยอมรับปฏิบัติ หรือปฏิเสธสิ่งใด จะต้องพยายามเปลี่ยนแปลงทัศนคติให้ได้ก่อน โดยการให้ความรู้

แผนภูมิที่ 2.3

KAP Model

ที่มา:พรทิพย์ พิมลสินธุ์ (2540).

จากภาพ KAP นี้ จะพบว่า ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเป็นสิ่งแรกที่จำเป็นต้องทำให้เกิดขึ้นก่อน ซึ่งความรู้ ความเข้าใจจะเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้สึกหรือทัศนคติว่าเชื่อถือได้หรือไม่เชื่อถือ และความรู้สึกที่เกิดขึ้นนี้ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการแสดงออกโดยการให้ความร่วมมือ หรือปฏิเสธการร่วมมือ (พรทิพย์ พิมลสินธุ์, 2540 น. 34)

สำหรับสิ่งที่เป็นผลกระทบจากสื่อสารที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่เป็นผู้รับสาร แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ (สุรพงษ์ โสภนะเสถียร, 2533 น. 118-123)

1) ความรู้ เป็นการรับรู้เบื้องต้น ที่บุคคลได้รับผ่านประสบการณ์ โดยการเรียนรู้จากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า แล้วจัดระบบเป็นโครงสร้างของความรู้ที่ผสมระหว่างความจำ (ข้อมูล) กับสภาพจิตวิทยา ด้วยเหตุนี้ ความรู้จึงเป็นความจำที่เลือกสรรซึ่งสอดคล้องกับสภาพจิตใจตนเอง ความรู้จึงเป็นกระบวนการภายในที่ผู้อื่นจะรับรู้ได้จากอนุมานมากกว่าการสังเกตได้โดยตรงโดยความรู้อาจส่งผลต่อพฤติกรรมมนุษย์ต่อไป

2) ทัศนคติ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ทัศนคติเป็นสิ่งบ่งชี้ว่าบุคคลนั้น ๆ จะคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง วัตถุ สิ่งแวดล้อม โดยทัศนคติมีรากฐานมาจากความเชื่อ ที่อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงระหว่างความรู้ และพฤติกรรมทัศนคติของบุคคลสามารถถูกทำให้เปลี่ยนแปลงได้หลายวิธี อาจจะทำด้วยการให้ข่าวสารต่าง ๆ ที่เมื่อบุคคลซึ่งเป็นผู้รับสารได้รับไปแล้ว จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของทัศนคติด้านความรู้ หรือการรับรู้ และเป็นที่เชื่อกันว่า ถ้าส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งเปลี่ยนแปลงไป ส่วนประกอบอื่น ๆ ก็จะมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน เช่น ถ้าส่วนประกอบทางด้านอารมณ์เปลี่ยนแปลง ส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรมจะเปลี่ยนแปลงด้วย

3) พฤติกรรม การกระทำหรือพฤติกรรมใด ๆ เป็นการแสดงออกของบุคคล โดยมีพื้นฐานมาจากความรู้และทัศนคติของบุคคล การที่บุคคลมีพฤติกรรมต่างกัน ก็เนื่องมาจากมีความรู้และทัศนคติที่แตกต่างกัน ความแตกต่างของความรู้ และทัศนคติเกิดได้เพราะความแตกต่างจากการเปิดรับข้อมูล และความแตกต่างในการแปลความสารที่ตนเองได้รับ จึงก่อให้เกิดประสบการณ์สั่งสมที่ต่างกันอันมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคล

สามารถสรุปแนวคิด KAP ได้ว่า การสื่อสารก่อให้เกิดผล 3 ประการ คือ

- 1) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความเข้าใจของผู้รับสาร
- 2) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้สึกหรือทัศนคติของผู้รับสาร
- 3) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของผู้รับสาร

การเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 นี้ จะเกิดในลักษณะต่อเนื่องกัน คือ เมื่อผู้ได้รับสารได้ข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ และความรู้ความเข้าใจนี้จะทำให้เกิดทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องนั้น และสุดท้ายก็จะก่อให้เกิดพฤติกรรมในที่สุด

1.5 ความหนาแน่นและความแออัด

ความหนาแน่นทางสังคม และความหนาแน่นของที่ว่าง (social density and spatial density) ความหนาแน่นสามารถวัดได้โดยหาอัตราส่วนระหว่างคนต่อพื้นที่ แต่สามารถคิดได้หลายกรณี เช่น ภายในห้องเรียนมีนักเรียนทั้งหมด 30 คน ความหนาแน่นจะเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าเมื่อเพิ่มนักเรียนเข้าไปอีก 30 คน หรือใช้วิธีแบ่งห้องออกเป็น 2 ส่วน โดยให้นักเรียน 30 คนอยู่ในห้องที่แบ่งออก จะได้ความหนาแน่น 2 เท่าเหมือนกับวิธีแรก แต่ในแง่ของจิตวิทยาแล้วทั้ง 2 แบบให้ผลที่ต่างกัน วิธีแรกที่จำกัดพื้นที่แล้วเพิ่มจำนวนคนเรียกว่า ความหนาแน่นของที่ว่าง (spatial density) ส่วนวิธีที่ 2 ที่จำกัดจำนวนคนแล้วลดที่ว่างลงเรียกว่า ความหนาแน่นทางสังคม (social density)

ปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อความแออัด ความหนาแน่นที่เกิดขึ้นเป็นสาเหตุส่วนใหญ่ที่ทำให้เกิดความแออัด แต่ไม่ใช่สิ่งที่ก่อให้เกิดความแออัดเสมอไป ยังมีปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อความแออัด ดังนี้

- 1) ขนาดของพื้นที่ที่สำรวจ (scale) จากการวัดผลตัวแปรที่มีผลทั้งในด้านกายภาพเช่น ความหนาแน่น ระยะห่าง พื้นที่ และในด้านจิตวิทยาเช่น ทัศนคติ ความเป็นส่วนตัว นั้นพบว่าความแออัดที่วัดได้ในขนาดที่เล็กที่สุด (ความแออัดของคนหนึ่งคนในห้องพัก) สามารถคาดการณ์ได้โดยวัดได้จากปัจจัยทั้งทางด้านกายภาพ และจิตวิทยา ส่วนความแออัดในระดับที่มี

ขนาดใหญ่ขึ้น การพิจารณาปัจจัยทางด้านจิตวิทยาจะคาดการณ์ได้ดีกว่า ขึ้นอยู่กับนักวิจัยว่าจะใช้ตัวแปรใดเป็นตัววัด ความแออัดที่เกิดขึ้นนอกจากจะขึ้นอยู่กับขนาดที่ทำการพิจารณาและขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงของตัวแปรที่แตกต่างกันไปในแต่ละคน

2) ความหลากหลายทางสถาปัตยกรรม (architectural variations) การจัดวางที่ว่างภายในห้องหรืออาคารนั้นส่งผลต่อความแออัดที่เกิดขึ้น จากการศึกษาอาคารสูงที่มีระเบียบทางเดินยาวที่อยู่ระหว่างห้องพักที่จัดวางหันหน้าเข้าหากันทำให้รู้สึกแออัดมากขึ้น ผู้อยู่อาศัยในตึกสูงจะรู้สึกแออัด ขาดความปลอดภัย ขาดความเป็นส่วนตัวมากกว่าที่พักอาศัยแบบอื่น ๆ แต่ในงานศึกษาชิ้นอื่นที่ได้พบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในตึกสูงชั้นบนจะรู้สึกแออัดน้อยกว่าผู้ที่พักอาศัยอยู่ที่ชั้นล่าง อาจเป็นเพราะว่ามีคนขึ้นไปชั้นบนน้อยกว่าคนที่ผ่านไปผ่านมาชั้นล่าง หรืออาจเป็นเพราะว่า มุมของห้องพักชั้นบนกว้างขวางมากกว่าชั้นล่างที่มุมมองของหน้าต่างจะถูกบดบังจากอาคารข้างเคียง ส่วนองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีผลต่อความรู้สึกแออัดคือ ความสูงของระดับฝ้าเพดาน ระดับที่สูงจะช่วยลดความแออัดลงได้ การจัดวางเครื่องตกแต่งจะให้ผลที่ต่างกันออกไปคือเมื่อจัดที่นั่งให้หันหน้าเข้าหากันจะรู้สึกแออัดน้อยกว่าจัดที่นั่งหันหน้าออกจากกัน

3) สถานที่ (place variations) สถานที่บางแห่งได้มีการคาดการณ์ไว้ว่าจะมีผู้คนมากกว่าที่อื่น ๆ เช่น สถานที่ท่องเที่ยวแต่อาจจะไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกแออัดขึ้นมากนัก

4) สภาพอากาศ (weather) ได้มีการศึกษาพบว่า เมื่ออุณหภูมิสูงขึ้นจะก่อให้เกิดความรู้สึกแออัดเพิ่มมากขึ้น ความแออัดจะลดลงได้ โดยใช้การแบ่งกันพื้นที่ขนาดใหญ่ออกเป็นสัดส่วนอย่างเหมาะสมหรืออาจเป็นตัวแปรอื่น ๆ เช่น ชั้นที่อยู่ สีภายในห้อง อุณหภูมิภายในห้อง ระดับความสูงของฝ้าเพดาน และการเปิดรับแสงธรรมชาติเข้ามาภายในอาคาร การรับรู้ความแออัดที่เกิดขึ้นยังเกี่ยวข้องกับขนาดที่พิจารณา เช่น ขนาดห้อง หมู่บ้าน ชุมชน

การควบคุมความแออัดอาจทำได้โดยการจำกัดทางเข้าให้น้อยลง ซึ่งจะบีบให้ฝูงชนเข้ามาเป็นเส้นทำให้สามารถใช้ระบบการเข้าแถวจัดลำดับก่อนหลังได้สะดวก ควรมีพื้นที่ที่สามารถรองรับได้อย่างเพียงพอเพื่อไม่ให้เกิดความหนาแน่นซึ่งจะนำไปสู่ความรู้สึกแออัดได้ในสภาพที่มีความหนาแน่นสูงถ้าสามารถควบคุมตัวแปรทั้ง 3 ตัว คือ การรู้ (cognitive) พฤติกรรม (behavior) และการตัดสินใจ (decision) จะช่วยลดความแออัดลงได้ เช่น ระบบป้ายข้อมูลและป้ายบอกทางที่ชัดเจนสามารถลดความแออัดได้เพราะว่า ข้อมูลที่ได้ติดตั้งไว้สามารถบอกได้อย่างชัดเจนซึ่งส่งผลต่อการรู้ (cognitive) ของแต่ละคนในพื้นที่ที่หนาแน่นทำให้แต่ละคนสามารถไปยังจุดหมายที่ต้องการได้อย่างสะดวก ไม่สับสนซึ่งช่วยให้ความแออัดลดลงได้

มีความเป็นไปได้ที่การเข้าถึงที่มากเกินไปของข้อมูลต่าง ๆ สูญพหุติกรรม การรู้ และการตัดสินใจ อาจทำให้เสียการควบคุมทั้ง 3 อย่างนี้ได้ แต่ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมีความแตกต่างกันมาก พอที่จะแยกออกจากกันเพื่อแก้ไขในแต่ละส่วนได้ โดยมุ่งประเด็นไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนของข้อมูลที่เข้ามาเปรียบเทียบกับระดับการตอบสนองต่อสิ่งเร้า และความสามารถในการซึมซับของข้อมูลแต่ละบุคคล

ความแออัด และการออกแบบสภาพแวดล้อม การออกแบบเพื่อแก้ปัญหาความแออัดที่เกิดขึ้นสามารถทำได้การเพิ่มพื้นที่ให้มากขึ้นแต่เกิดปัญหาขึ้นมา 2 อย่าง คือ การพิจารณาในด้านการเงินนั้นไม่ต้องการพื้นที่มากเนื่องจากต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นและพื้นที่ทางพาณิชยาลดลง ต่อมาคือปัญหาความแออัดนั้นบางที่ไม่ได้เกิดจากความหนาแน่นที่มีมากขึ้น ซึ่งจากการจัดวางพื้นที่นั้นเป็นทางที่แก้ที่ได้ผลมากกว่า ซึ่งบางครั้งให้ดีกว่าการเพิ่มพื้นที่ให้มากขึ้น เช่น ระเบียบทางเดินที่ยาวสามารถลดความแออัดลงได้โดยทำให้ซึ่งจากการทดลองโดยนำประตูคู่มากับอยู่ระหว่างทางเดินซึ่งสามารถลดความแออัดลงได้เพราะว่า ประตูที่กั้นไว้ได้แบ่งระเบียบออกเป็นสองส่วน ทำให้เกิดการแยกพื้นที่ใช้งานระบบสาธารณูปโภคออกเป็นสองฝั่งทำให้ผู้ใช้รู้สึกแออัดน้อยลงจากการใช้ระเบียบทางเดินร่วมกันทั้งหมด

การแบ่งห้องออกเป็นสัดส่วนโดยการใช้นาฬิกาหรือผนังเบาที่เคลื่อนย้ายได้สามารถลดความรู้สึกแออัดลงได้แม้ว่าผนังนั้นจะไม่สามารถป้องกันเสียงได้ แต่อย่างน้อยก็เป็นการจำกัดมุมมองของแต่ละคนภายในห้อง ช่วยลดระดับการรับรู้และช่วยให้ควบคุมความรู้สึกของผู้ที่อยู่ในพื้นที่แต่ละส่วนได้ มีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น ซึ่งช่วยลดความรู้สึกแออัดลงได้

ประสบการณ์เกี่ยวกับความแออัดเน้นไปที่แต่ละตัวแปร เช่น ปัจจัยของแต่ละบุคคลได้แก่ บุคลิกภาพ ทัศนคติ เพศ ความคาดหวัง ปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ จำนวน ระดับความแตกต่างทางทัศนคติ และปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ รูปแบบสถาปัตยกรรม การจัดวางพื้นที่ เป็นต้น การลดผลเสียของความหนาแน่นที่สูงโดยการเพิ่มพื้นที่ให้มากขึ้นนั้นไม่จำเป็นเสมอไป การออกแบบสภาพแวดล้อมที่ดี การแบ่งการใช้งานที่ชัดเจนจะช่วยลดความแออัดที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่จำกัดได้ (ฐานิสวรรี วีระเจริญกุล, 2548 น. 27-29)

สรุปความหมายของ แนวคิดความหนาแน่นและความแออัด

เป็นความรู้สึกของแต่ละบุคคลในแต่ละสถานการณ์ตามความต้องการใช้ในแต่ละพื้นที่ ซึ่งมีผลทั้งทางบวกและทางลบต่อสภาวะนั้น ๆ หมายถึงเราสามารถที่จะจัดพื้นที่ให้มีความ

เหมาะสมไม่ให้เกิดความแออัดหนาแน่นมากหรือน้อยเกินไปโดยไม่กระทบต่องบประมาณค่าใช้จ่ายและไม่กระทบต่อลักษณะการใช้งานเดิมและต้องให้มีความรู้สึกของแต่ละบุคคลไปในทิศทางบวก

2. ความเป็นมาโครงการศูนย์ราชการเฉลิม พระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ (บริษัท ธนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ จำกัด, 2550)

บริษัท ธนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ จำกัด หรือ ธพส. ซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจของกรม ธนารักษ์ มีแนวคิดที่การนำที่ดินราชพัสดุมาสร้างเป็นศูนย์ราชการขนาดใหญ่แล้วงานราชการให้มาใช้พื้นที่ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงสุดจากราชพัสดุอย่างคุ้มค่าช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการติดต่อประสานงาน และการให้บริการประชาชน

โครงการศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 โซน

1) โซน เอ เนื้อที่ประมาณ 100 ไร่ อยู่ด้านทิศเหนือ ติดถนนแจ้งวัฒนะ เป็นงานด้านงาน ยุติธรรม ได้ดำเนินการก่อสร้างแล้ว

2) โซน บี เนื้อที่ประมาณ 197 ไร่ อยู่ด้านทิศใต้ เป็นที่ตั้งของหน่วยงานอื่น ๆ ได้ดำเนินการก่อสร้างแล้ว

3) โซน ซี เนื้อที่ประมาณ 156 ไร่ อยู่ด้านทิศตะวันออกติดกับโซน บี เป็นพื้นที่ว่างที่ทาง กรมธนารักษ์ ได้จ่ายค่าชดเชยสิ่งปลูกสร้างอาคารให้กับ บริษัท กสท.โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) รวมเป็นเงิน 497.8 ล้านบาท เป็นค่าก่อสร้างอาคารทดแทนต่อไป เพื่อใช้พื้นที่โซน ซี เป็นส่วนขยายโครงการศูนย์ราชการกรุงเทพ ถนนแจ้งวัฒนะ ทั้งนี้ทาง กรมธนารักษ์ ได้มอบหมายให้ ธพส.หาแนวทางการความเป็นไปได้เชิงธุรกิจที่จะทำการลงทุนในค่าใช้จ่ายชดเชยให้แก่ กสท. แล้วนำผลวิเคราะห์มาเสนอต่อคณะกรรมการต่อไป และ ธพส. ให้ได้พิจารณาแล้วและเห็นว่าพื้นที่ดังกล่าวสามารถพัฒนาและเป็นส่วนขยายได้ดังนี้

3.1. การพัฒนาเพื่อเป็นโครงการอาคารสำนักงานสำหรับส่วนราชการเพิ่มเติม

3.2. การพัฒนาเพื่อเป็นโครงการอาคารสำนักงานสำหรับส่วนราชการและพื้นที่ธุรกิจโดยคงสิ่งปลูกสร้างที่มีอยู่ไว้

3.3. การพัฒนาเพื่อเป็นที่พักอาศัยโดยคงสิ่งปลูกสร้างที่มีอยู่ไว้

โครงการศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ เป็นมติใหม่ของการอยู่ร่วมกันของหน่วยงานราชการทั้งหมด 31 ส่วนราชการ มีข้าราชการและพนักงานรวม 20,000-25,000 คน

องค์ประกอบโครงการ

พื้นที่สำนักงาน

(พร้อมครุภัณฑ์) 475,000 ตร.ม.

ใช้งานร่วม

(ห้องประชุม ห้องอาหาร ฯลฯ) 49,000 ตร.ม.

ธุรกิจ

(หอพักและร้านค้า) 27,500 ตร.ม.

จอดรถ

(บนดิน 3,000 คัน บนอาคาร 7,000 คัน) 10,000 คัน

งานระบบสาธารณูปโภคและงานภูมิสถาปัตยกรรม

งบประมาณโครงการ 19,016 ล้านบาท ระยะเวลาดำเนินการเรื่องการก่อสร้างตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2548 สิ้นสุดเดือน ธันวาคม 2552

ในส่วนของพื้นที่ธุรกิจในอาคารปี สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลักได้แก่

1) พื้นที่พาณิชยกรรม ซึ่งจะประกอบไปด้วยร้านสะดวกซื้อ สถาบันทางการเงิน ร้านค้า, Shopping Zone, Public Service Obligation มีพื้นที่ขนาด 8,757 ตารางเมตร

2) พื้นที่ศูนย์อาหาร ซึ่งจะประกอบไปด้วยร้านค้าย่อย 20 ร้านในแต่ละศูนย์อาหาร โดยที่ในอาคารปี จะประกอบไปด้วย 4 ศูนย์อาหาร มีพื้นที่ขนาด 8,259 ตารางเมตร

3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อุไรวรรณ ชินตระกูลรัตน์ (2547) ศึกษาการรับรู้และทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อห้างสรรพสินค้าพาด้า พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 16-24 ปี

พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความถี่ในการเปิดรับข่าวสารในระดับต่ำสื่อที่มีความถี่ในการเปิดรับมากที่สุดคือ ป้ายผ้าหน้าห้าง ข่าวสารที่เกี่ยวกับห้างที่เปิดรับ 5 อันดับ คือ การลดราคาสินค้า สวนสัตว์พาด้า การจัดแสดงงานสินค้า ศูนย์จำหน่ายอุปกรณ์และคอมพิวเตอร์และการแจกของแถม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ด้านการบริการต่าง ๆ และมีทัศนคติต่อห้างสรรพสินค้าพาด้าในระดับปานกลาง และมีความรู้สึกต่อการบริการต่าง ๆ ต่อห้างสรรพสินค้าพาด้า ใน 5 อันดับแรก คือ สินค้ามีป้ายบอกราคาไว้อย่างชัดเจน เลือกซื้อสินค้าได้สะดวกตามแผ่นป้ายบอกชนิดสินค้า ชื่อเสียงของห้างสรรพสินค้าพาด้า การแต่งกายของพนักงาน และการทำประโยชน์ต่อสังคม

อรรณภูมิ ศीलวุฒิกุล (2548) ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิตและทัศนคติของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการส่งเสริมการขายของห้างสรรพสินค้าโรบินสัน โดยแยกศึกษาใน 2 ประเด็นคือ รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคที่รู้จักและเคยใช้บริการห้างสรรพสินค้าโรบินสัน และประเด็นการส่งเสริมการขาย ในประเด็นนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่เห็นด้วยในระดับมากกับการเพิ่มระยะเวลาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายที่นานขึ้นโดยยอมรับว่า การลดแลก แจก แถม หรือชิงโชค ทำให้ซื้อสินค้าเพิ่มขึ้น และมีส่วนทำให้มาเดินห้างสรรพสินค้าเพิ่มมากขึ้น

อัญชลี ลิวสกุล (2548) ศึกษาเกี่ยวกับ การจัดองค์การร้านค้าปลีกในส่วนพื้นที่เช่าของห้างเทสโก้โลตัส โดยให้ความสำคัญด้านการจัดการองค์การร้านค้าปลีก ในส่วนพื้นที่เช่าของสาขาประจำพื้นที่ซึ่งเป็นการประสานงานร่วมกับฝ่ายพื้นที่เช่าสำนักงานใหญ่ในการสรรหาร้านค้าเช่า และควบคุมร้านค้าเช่า รวม 3 ประเภท คือ ร้านค้าในศูนย์อาหาร (food court) ร้านค้าพื้นที่เช่าถาวร (permanent lease area) และร้านค้าพื้นที่เช่าชั่วคราว (temporary lease area) โดยอาศัยระบบการจัดการ 5 ขั้นตอน คือ การวางแผนงาน การจัดองค์การ การจัดบุคลากรเข้าทำงาน การประสานงาน และการควบคุมดูแลในการคัดสรรร้านค้า เพื่อให้ภาพรวมของการดำเนินงานลุล่วงไปได้ด้วยดี

อุรัสสา ตระการวุฒิกุล (2549) กระบวนการปฏิบัติงานด้านการบริหารพื้นที่เช่าจะดำเนินไปไม่ได้ หากบุคคลากรในองค์การทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารพื้นที่เช่าไม่มีความเข้าใจ

ในการปฏิบัติงาน สิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานคือการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน

วิจิตรบุษบา มารมย์ (2545) การจัดการทรัพยากร ความจำเป็นของการบริหารจัดการทรัพยากรอาคารในสังคมปัจจุบัน รวมทั้งแนวความคิดและหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรอาคาร โดยเป็นการนำเสนอพัฒนาการของการประกอบอาชีพการบริหารจัดการทรัพยากรอาคารที่ได้มีการอ้างอิงในมุมมองของสถานที่ทำงาน (workplace) ในปัจจุบัน และพื้นที่การทำงาน (workspace) ในอนาคต เพื่อเป็นการกระตุ้นสำนึกส่วนรวมของสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวบุคคล

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลต่าง ๆ จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ผลแล้วนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้เก็บจากงานวิจัยในครั้งนี้

4 สรุป

ในบทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับงานวิจัยหัวข้อ “แนวทางการบริหารพื้นที่เช่าเชิงพาณิชย์กรรมของอาคารในสังกัดหน่วยงานราชการกรณีศึกษาศูนย์ราชการกรุงเทพมหานคร ถนนแจ้งวัฒนะ” จะเป็นการศึกษา การบริหารงานอาคารสถานที่ การบริหารคุณภาพ แนวคิด KAP แนวคิดความหนาแน่นและความแออัด และจิตวิทยาในการพัฒนาสัมพันธภาพกับลูกค้า ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นแนวความคิดและการศึกษางานวิจัยที่กล่าวมานั้น สามารถนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาได้เป็นอย่างดีและเพื่อนำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาร่วมกับข้อมูลที่ได้นำมาควบคู่กับสรุปผลการวิจัยในครั้งนี้ต่อไป

ประเด็นการศึกษาในแต่ละหัวข้อสามารถส่งเสริมให้ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องศึกษาสภาพแวดล้อมระบบการจัดการพื้นที่ธุรกิจภายในของอาคารปีโครงการศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐หาแนวทางการพัฒนาทางด้านกายภาพและระบบการจัดการพื้นที่ธุรกิจของอาคาร สำนักงานราชการอื่น ๆ และแนวทางในการออกแบบเพื่อสนองต่อความต้องการของกลุ่มผู้ใช้อาคารในลักษณะนี้ (อาคารสำนักงานสำหรับข้าราชการและพนักงานของรัฐ) ในการศึกษาขั้นตอนต่อไป